

dr. Mathijs Bouman

Foto: Klaas Fopma

Roze bril

Wennen aan de crisis, het is niet eenvoudig. Natuurlijk, de harde cijfers over de recessie laten geen twijfel over de economische problemen bestaan. Maar het rationeel bevatten van de cijfers is heel wat anders dan ook werkelijk de ernst van de crisis begrijpen. De mens is optimistisch van aard, weten psychologen. We zien de toekomst door een roze bril. Met cognitieve dissonantie en andere psychologische verdedigingsmechanismen tegen de sombere werkelijkheid houden wij ons op de been. Wie aan dat spelletje niet meedoet, noemen we al snel depressief. Depressieve patiënten 'lijden' aan vooral realisme, toonden Amerikaanse psychologen eind jaren zeventig al aan.

Onze optimistische aard werkt prima onder normale omstandigheden. Die maakt mensen ondernemend en initiatiefrijk, maar kan in crisistijd noodzakelijke maatregelen vertragen. Bedrijven passen zich te laat aan de verslechterde marktomstandigheden aan, burgers vergeten financiële buffers aan te leggen en de reddingsplannen van de overheid laten te lang op zich wachten.

Hoezeer het ingebakken optimisme de blik op de werkelijkheid vernauwt, merkte ik, niet zo lang geleden tijdens een lezing voor een select gezelschap van Nederlandse industriëlen. Ik liet ze een grafiek zien van het producentenvertrouwen sinds januari 2008, toen de index op de hoogste stand ooit stond. Vanaf dat punt gaat de lijn hard omlaag, valt bijna uit de grafiek en eindigt op de laagste stand ooit gemeten. De aanwezigen zijn er stil van. "We wisten niet dat het zo erg was", zegt iemand. Anderen knikken. Ze waren te optimistisch over hun eigen pessimisme! Want het producentenvertrouwen wordt vastgesteld op basis van de antwoorden van Nederlandse industriëlen. Deze crisis is blijkbaar zo ingrijpend, dat we ook aan ons eigen gebrek aan vertrouwen maar langzaam kunnen wennen.